

ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖПРОДСПОЖИВСЛУЖБИ
В ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ

УПРАВЛІННЯ ФІТОСАНІТАРНОЇ БЕЗПЕКИ

вул. Чернівецька, 24, м. Тернопіль, 46006, тел./факс (0352) 52-18-14
E-mail: fitobezpeka@dpss-te.gov.ua

01.05.2025 № 90

На № _____ від _____

Департамент агропромислового
розвитку Тернопільської обласної
військової адміністрації

Прогноз фітосанітарного стану
основних с/г рослин у
господарствах Тернопільської
області в травні 2025 року

Цьогорічний квітень на території Тернопільської області відзначився контрастом погоди. Початок та кінець місяця був досить теплим, а от середина – прохолодною.

Місячна температура повітря виявилася в середньому на 0,8-1,6°C вище кліматичної норми. Заморозки в повітрі інтенсивністю 0...-4°C спостерігалися впродовж 9 ночей. Температура ґрунту на глибині 10 см в середньому прогрівалась від 5 до 17°C тепла.

Внаслідок помірного накопичення тепла, невисоких денних температур повітря та наявності заморозків ріст і розвиток сільськогосподарських і плодкових культур відбувався уповільнено.

В третій декаді квітня, за підвищення середньодобових температур, зимуючі стадії переважної більшості фітофагів активізувались і відновили живлення.

В травні, при наростанні тепла та прогріванні ґрунту, збільшуватиметься активність комах в посівах с/г культур, зросте їх шкідливість, а за високої вологості повітря збільшиться ураження хворобами. Тому моніторинг фітосанітарного стану сільськогосподарських рослин матиме важливе значення в регулюванні чисельності шкідливих організмів, своєчасному застосуванні засобів захисту рослин.

БАГАТОЇДНІ ШКІДНИКИ

На всій території Тернопільської області можлива поява та розвиток фітофага залітної популяції **лучного метелика**. Гусениці шкідника можуть житися в посівах *багаторічних трав, цукрових буряків, соняшнику, овочів та ін.*

У травні, при температурі понад 15-16°C, гусениці **стеблового (кукурудзяного) метелика**, що перезимували заляльковуватимуться, можливий ранній початок льоту метеликів шкідника. За умов помірно теплого з високою

вологістю повітря в період відкладання яєць і відродження гусениць, стебловий метелик становитиме суттєву небезпеку для посівів *кукурудзи*, які межуватимуть з неорними та забур'яненими полями минулорічних посівів. Масовий літ проходитиме орієнтовно у фазу кукурудзи викидання волоті. Основним заходом по обмеженню чисельності імаго стеблового кукурудзяного метелика буде своєчасне застосування вогнівочної форми трихограми в період яйцекладки метеликів.

Дротяники та несправжні дротяники, хрущі, при чисельності 0,5-0,8 екз/кв.м., на полях *просапних* культур, становитимуть суттєву загрозу сходам *цукрових буряків, соняшнику, кукурудзи, овочевих* та ін.

Ефективно регулює чисельність ґрунтових шкідників у *просапних* культурах міжрядний обробіток ґрунту, якщо він співпадає з найвразливішими стадіями розвитку шкідників (яйця, личинки). Захист сходів *просапних* культур від ґрунтових шкідників уможливорюється заводською токсикацією насіння культур.

Підгризаючі совки. Гусениці старших віків **озимої та окличної** совок заляльковуватимуться, в травні очікується літ метеликів. Після додаткового живлення нектаром квіток, самки відкладатимуть яйця на сухі рештки рослин, коріння бур'янів і культурних рослин. В залежності від погодних умов, через 6-12 днів розпочнеться відродження гусениць, які в I-II-му віках утримуються на рослинах, а починаючи з III віку, переміщуватимуться в верхній шар ґрунту і приховано житимуться.

При температурі повітря 18-20°C, в середині травня очікується літ метеликів I покоління **листогризучих совок – капустиної, С-чорне, бавовникової, совки-гамми,** а осередково - **городньої, люцернової** та інших видів, а також відкладання яєць.

За утворення осередків надпорогової чисельності гусениць (ЕПШ у посівах буряків 1-2, кукурудзи, соняшнику, картоплі, інших *просапних* культур, 3-8, озимої пшениці 2-3 екз. на кв.м) застосовують дозволені інсектициди, які доцільніше застосовувати в період виплодження гусениць та появи другого віку їх, коли вони живляться відкрито і є найбільш уразливими.

На початку та під час масового відкладання яєць метеликами совок доцільним буде випуск трихограми совочної форми.

В посівах *цукрових буряків, соняшнику та кукурудзи,* можливе незначне пошкодження рослин жуками **підлогового мідляка.**

ЗЕРНОВІ КОЛОСОВІ КУЛЬТУРИ

У квітні розпочалося заселення посівів зернових колосових культур злаковими попелицями, хлібними блішками, злаковими п'явицями, мухами, цикадками. Фітофаги продовжать живлення у травні на всіх зернових колосових культурах, але шкідливішими вони будуть під час сонячної посушливої погоди.

Мігруватиме з лісосмуг на поля озимої пшениці **клоп шкідлива черепашка.** В подальшому, за настання стійкої теплої погоди з середньодобовими температурами +12...+14°C, максимально +18...+20°C,

варто очікувати початок масового перельоту фітофага на площі озимих культур. Першими пробуджуються та вилітають на посіви самці, а самиці пізніше на 5-7 днів, залежно від погоди. Пошкодження рослин зазначеними клопами спричиняє зниження продуктивної густоти посіву й призводить до кількісних втрат врожаю зерна. Пошкодження фітофагами стебел пшениці перед виколюванням, призведе до **білоколосості** й зменшення маси зерна.

У посівах за прохолодної погоди клопи перебуватимуть у нижніх ярусах травостою, у вузлах кушення рослин, щілинах під грудочками ґрунту. Після інтенсивного харчування клітинним соком клопи відкладатимуть яйця на стебла, листя культури та на злакових бур'янах.

За відсутності дощів у травні шкідливість клопів посилюватиметься, передусім на ярих колосових культурах, а за своєчасного випадання дощів і високій агротехніці, шкода від клопів може бути в значній мірі ослаблена.

При проведенні фітосанітарного моніторингу на заселення клопами посівів зернових колосових культур слід враховувати, що за прохолодної погоди вони перебувають у нижніх ярусах травостою, у вузлах кушення рослини, щілинах під грудочками ґрунту.

У разі утворення шкідниками вогнищ підвищеної чисельності-перевищення порогу шкодочинності (*злакові мухи* – ЕПШ 10-15% заселених стебел, 30 – 50 екз. на 100 помахів сачка, *хлібні блішки* – понад 100 особин на кв. м, п'явиці – 10-15 жуків кв. м, *злакові попелиці* – 8-10 особин на стебло, цикади – 40-50 особин на кв. м, або 150 особин на 100 помахів сачка, *клопи* – 2-4 і більше на кв. м), проводять захисні заходи інсектицидами, відповідно до «Переліку пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні».

У фази молочної та воскової стиглості зерна посіви зернових заселять **хлібні жуки** - кузька, красун, хрестоносець. Самки відкладають яйця у ґрунт на глибину 10-20 см переважно на просапних культурах або на парах. Через 2-3 тижні відроджуються личинки, які пошкоджують кореневу систему, що може пригнічувати розвиток та викликати загибель рослин. Жуки не тільки виїдають зерно, а й вибивають його. Захисні заходи рекомендується проводити за перевищення порогу шкодочинності - 3-4 хлібні жуки на кв.м.

Личинки **хлібної жужелиці** продовжуватимуть жити в озимині, згодом залялькуються. Через два тижні на поверхню ґрунту вийдуть жуки фітофага, які під час наливу зерна будуть пошкоджувати колосся пшениці, жита, ячменю, вигризаючи спочатку зав'язь, а пізніше м'яке зерно.

Злакові мухи, з яких найпоширеніші **шведські, чорна та опоміза пшенична**, повсюди заселятимуть та пошкоджуватимуть *озимі та ярі зернові культури*. Весняне покоління шведських мух дуже небезпечне для ярої пшениці та ячменю, а також для сходів кукурудзи. Шведська муха найнебезпечніша до кушіння, коли нею уражується основне стебло. Пошкодження рослин личинками мух може спричинити зниження продуктивної густоти посівів й призвести до втрат врожаю зерна.

Хлібні блішки, здебільшого **смуґаста**, скрізь поширюватимуться в посівах *озимих*, але шкідливішими будуть в посівах *ярих зернових*, зокрема в разі

засушливої жаркої погоди, де можлива їх надпорогова чисельність. Після бездощів'я хлібна блішка може знищити листову пластинку ослаблених рослин. Знешкодження блішок досягатиметься через обробку інсектицидами, здебільшого крайових смуг.

Хлібні п'явиці (червоногруда та синя) повсюди продовжуватимуть розвиток, відкладатимуть яйця, з яких відроджуватимуться личинки, які шкодитимуть у посівах *ярих культур: пшениці, ячменю та вівса*. За низької зволоженості ґрунту, ймовірно зростання шкідливості фітофага у вищевказаних культур, яке призведе до підсихання листя злаків, відставання у рості рослин, які виділятимуться серед здорових зелених листків, подовженими листками з білястими смугами. З утворенням вогнищ підвищеної чисельності й шкідливості, в місцях надпорогового (у фазі сходи-3 листка ЕПШ 10-30 жуків п'явиці, кущіння – 150-200 і більше личинок на кв.м) скупчення шкідника, захисні заходи у посівах ярих колосових проводять осередково.

Злакові попелиці та пшеничний трипс повсюди розвиватимуться в *озимині й ярині* за теплої вологої погоди, яка сприятиме їх підвищеній шкідливості. Шкодочинність злакових попелиць та трипсів на зернових колосових культурах викликає зменшення маси зернівки, що призводить до втрат врожаю пшениці. Окрім того, ці шкідники, зокрема попелиця, небезпечні ще й тим, що є переносниками вірусних та мікоплазмових хвороб зернових культур.

За теплої посушливої погоди повсюди розвиватимуться **цикадки (шестикрапкова, смугаста)**, які висмоктуючи поживні речовини з рослин, пригнічуватимуть їх ріст. Віроформні цикадки, також можуть переносити вірусні хвороби.

Борошниста роса, септоріоз, піренофороз, бура листова іржа, гельмінтоспоріоз, інші хвороби *зернових колосових культур*, повсюди інтенсивно розвиватимуться в разі випадання дощів та рясних рос, при температурі повітря +16 +25°C. В окремих осередках загущених посівів, з високим рівнем азотного удобрення, не виключено розвиток хвороб, в основному - борошнистої роси, до рівня епіфітотії.

В посівах *вівса* розвиватиметься **червоно-бура плямистість**, інтенсивність поширення якої залежатиме від погодних умов.

Кореневі гнилі повсюди розвиватимуться за надмірного зволоження, частих перепадів температур повітря та інших негативних факторів розвитку рослин. Ознаками захворювання кореневими гнилями є прояв антоціанового забарвлення, або пожовтіння листя.

Для оздоровлення рослин озимої пшениці в кінці фази виходу в трубку (поява прапорцевого листка) – початок формування зернівки повсюди проти вищевказаних хвороб посіви обприскують рекомендованими фунгіцидами відповідного спектру дії. Високопродуктивні посіви доцільно оздоровлювати за наявності хвороб (1% інтенсивності ураження рослин плямистостями, 3-5% септоріозу листя та піренофорозу) та сприятливих для розвитку хвороб погодних умов і тривалих рос.

В період цвітіння, при температурі 20-25°C і відносній вологості повітря (на пшениці 60-85%, ячмені – 50-100 і вівсі – 35-40%) рослини уражуватимуться **летучою** та іншими видами **сажок**, насамперед сприйнятливі сорти добре розвинутих, загущених, підживлених азотними добривами посівів зернових культур.

ЗЕРНОБОБОВІ КУЛЬТУРИ

Бульбочкові довгоносики розвиватимуться і шкодитимуть в період сходів-галуження *гороху*, продовжуючи перелітати з багаторічних трав. Найбільшої шкоди від жуків слід очікувати за посушливої жаркої погоди. За перевищення довгоносиками порогу шкодочинності, а саме 10 – 15 жуків/кв.м. або один жук на 3 – 5 рослин сходи гороху обробляють дозволеними до використання інсектицидами.

Розвиватимуться і завдаватимуть шкоду посівам гороху у травні **горохові попелиця, зерноїд, трипс, комарик** та інші. Захисні заходи дозволеними інсектицидами проводять в період бутонізації – початку цвітіння гороху за заселенням гороховим зерноїдом (2-3 жуки на 10 п. с.), попелицями (250-300 екз. на 10 п.с.), трипсами (2 екз. на квітку), плодожеркою, комариком, акаціевою вогнівкою (25-30 яєць на кв.м).

Дощова погода при температурі повітря 24-28°C у травні сприятиме розвитку **аскохітозу, пероноспорозу, корневих гнилей**.

Повсюди проростаюче насіння і сходи *сої* пошкоджуватимуть личинки **чорнишів і коваликів, пластинчастовусих жуків**, гусениці **підгризаючих совок**. Сім'ядолям та I парі справжніх листків сої завдаватимуть шкоди **бульбочкові довгоносики, клопи** (щитники, сліпняки), **попелиці**. Посіви сої обробляють у фазу 2-6 листочків культури дозволеними препаратами за чисельності бульбочкових довгоносиків - 8-15 жуків на кв. м, люцернового клопа – 2-5 екз. на рослину, попелиць - 250-300 екз. на 10 п. с. На насінневих посівах обприскування проводять відразу після виявлення сисних шкідників для запобігання поширення вірусної інфекції. Рослини, що дифузно (системно) уражені пероноспорозом, церкоспорозом, з насінневих посівів видаляють.

Під час проростання насіння, за низьких температур та помірного зволоження у післясходовий період рослини сої хворітимуть **фузаріозними** та іншими **корневими гнилями**. Тепла помірно-волога погода сприятиме розвитку **альтернаріозу, аскохітозу**, а за умов прохолодної погоди розвиватимуться **сім'ядольний бактеріоз, пероноспороз, церкоспороз**.

У травні в посівах *багаторічних трав* (*люцерні, конюшині, еспарцеті*) за теплої помірно вологої погоди розвиватимуться та шкодитимуть **бульбочкові** та інші види **довгоносиків** (листяний люцерновий, сірий буряковий, насіннеїда-апіони), **попелиці, клопи**, гусениці **підгризаючих і листогризух совок**. Проти довгоносиків (5-8 екз. на кв. м), гусені підгризаючих совок на сходах першого року проводять обприскування дозволеними препаратами. У посівах другого і наступних років проводять підкіс трав.

За прохолодної дощової погоди в посівах багаторічних трав поширюватимуться **плямистості листя, кореневі гnilі** та інші хвороби.

ТЕХНІЧНІ КУЛЬТУРИ

На всіх площах продовжуватиметься заселення сходів *цукрових буряків сірим буряковим довгоносом*, який розвиватиметься і шкодитиме, насамперед в господарствах, на полях засмічених осотом, березкою, гірчаком та іншими рослинами, якими він живиться.

Суша сонячна погода сприятиме заселенню сходів буряків **буряковими білками, щитаносками, листовими буряковими попелицями, піщаними мідляками**. За надпорогової чисельності шкідників: звичайного бурякового довгоноса – 0,2-0,3; сірого бурякового довгоноса – 0,2-0,4; смугастого і чорного – 0,3-0,5 екз; білош – 3-7; щитаносок – 0,5-1,2; мідляків – 1-1,5 екз. на кв. м, бурякової листової попелиці – заселено 5% рослин, проводять захисні обробки одним із інсектицидів дозволених для використання в Україні.

На заплываючих, ущільнених ґрунтах, де наявна нестача макро- і мікроелементів живлення, без належного агротехнічного догляду сходи культури, насамперед не протруєні, уражуватимуться **коренеїдом**.

Для збереження сходів буряків необхідно чітко виконувати всі агротехнічні прийоми догляду за посівами, постійно контролювати поведінку шкідливих комах, а за потреби – своєчасно провести хімічний захист. Міжрядні рихлення, які проводять відповідно до технології вирощування буряків, знищують ґрунтову кірку, яйця й личинок довгоносіків, коваликів, хрущів, інших шкідників та проростки бур'янів.

Озимий ріпак пошкоджуватимуть **ріпаківий квіткоїд, стеблові і насіннєві прихованохоботники, хрестоцвіті клопи, капустина попелиця і галиця, ріпаківі та капустяні білани, оленка волохата**.

Поширенню хвороб (**пероноспорозу, альтернаріозу, фомозу, бактеріозу, гнилей**) сприятиме тепла волога погода. У випадку перевищення економічного порогу шкідливості, оздоровлювати посіви необхідно за появи ознак хвороб дозволеними до використання фунгіцидами.

В посівах *ярого ріпаку* у період сходи - утворення розетки, за сухої сонячної погоди шкодитимуть **хрестоцвіті білки**.

Сходи *соняшнику*, переважно за неякісної токсикації насіння та достатньої вологості ґрунту зріджуватимуть **дротяники, несправжні дротяники, личинки хрущів**. Для молодих рослин небезпечними будуть **сірі довгоносики, мідляки, кравчики, гусениці совок і лучного метелика**. За чисельності довгоносіків, піщаного мідляка, гусениць совок понад 2 екз. на кв. м та інших шкідників посіви обприскують дозволеними до використання препаратами.

За сприятливих погодних умов, наявної ґрунтової і насіннєвої інфекції можливе ураження рослин соняшнику пероноспорозом.

КАРТОПЛЯ ТА ОВОЧЕВІ КУЛЬТУРИ

Повсюди, масово виходитимуть з ґрунту та заселятимуть сходи *картоплі* та розсаду *пасльонових культур колорадські жуки*. Фітофаги паруватимуться та відкладатимуть яйця. За оптимальних температур у межах

22-25°C і відносної вологості повітря 70-75%, можливе відродження личинок. Захищають рослини картоплі в разі заселення жуком 10% рослин та за появи личинок першого – другого віків в чисельності 10-20 екз. на кожній з 8-10% заселених рослин. Баклажани, помідори, перець слід обробляти при заселенні фітофагом 5% рослин. Застосовують один із препаратів дозволених для використання в Україні відповідно до «Переліку пестицидів і агрохімікатів дозволених до використання в Україні».

За сухої жаркої погоди на *капусті, редисці, інших хрестоцвітних культурах* повсюди завдаватимуть шкоди **хрестоцвіті блішки**, личинки **капустяної мухи**, гусениці першого покоління **біланів, капустяної молі**. Захищають капусту в разі заселення 10% рослин по 3-5 жуків блішок або 6-10 яєць капустяної молі на рослину дозволеними інсектицидами.

В господарствах та на присадибних ділянках, при недотриманні сівозміни, не виконанні агротехнічних заходів і просторової ізоляції хрестоцвітних культур, розвиватиметься та шкодитиме **капустяна (весняна) муха**.

Осередково відмічатиметься пошкодження **прихованохоботниками, баридами та міллю**, а за вищезазначених умов, можливий підвищений рівень розвитку та шкідливості фітофагів.

Плантації *цибулі* заселятиме та пошкоджуватиме **цибулева муха**, личинки якої можуть завдати суттєвої шкоди рослинам. Інсектициди застосовують на посівах цибулі (крім цибулі на перо) за наявності 3-4 яєць цибулевої мухи на 10% заселених рослин.

ПЛОДОВІ НАСАДЖЕННЯ

Повсюди у *зерняткових плодових насадженнях* впродовж травня продовжуватимуть розвиток і завдаватимуть шкоди листкам, квіткам і зав'язі **яблуневий квіткоїд**, а осередково - **букарка та казарка**. Довгоносики паруватимуться і відкладатимуть яйця, згодом відроджуватимуться личинки.

В період опадання зайвої зав'язі масово з'являтимуться молоді жуки **яблуневого квіткоїда**. За високого рівня шкідливості, шкідник здатний призвести до значних пошкоджень зерняткових плодоносних садів.

Вихід гусениць **яблунової молі** з-під щитків відбуватиметься за суми ефективних температур 160°C (нижній поріг середньодобової температури 12°). У сонячну тиху погоду за температури не нижче 16°C активізуються **плодові пильщики**, які відкладатимуть яйця, згодом личинки пошкоджуватимуть зав'язь, виїдаючи насінневу камеру. У занедбаних насадженнях продовжуватимуть харчуватись гусінь **золотогуза**. За відсутності вчасних захисних заходів, зокрема масивів багаторічних насаджень, які межують з лісосмугами, гусениці **кільчастого і непарного шовкопрядів**, завдаватимуть істотної шкоди листовому апарату, грубо об'їдаючи його.

Помірні температури та вологість повітря, сприятимуть інтенсивному розвитку **сисних шкідників (кліщів, попелиці, медяниці, щитівок)**, які заселятимуть та пошкоджуватимуть молоді листки та пагони.

У зерняткових садах заляльковуватимуться гусениці **яблуневої плодожерки**, літ метеликів якої розпочнеться за суми ефективних температур (вище 10°C) 90-110°C, а масовий літ за 150-170°C. Відкладання яєць фітофагом відбуватиметься за відсутності опадів і вітру, а також температури повітря понад 16°C у вечірні години.

Вишнева муха літатиме і відкладатиме яйця під час утворення зав'язі у *вишні* й *черешні* (початок цвітіння білої акації).

За температури 18-25°C, в разі значного насичення повітря вологою, в садах створюються сприятливі умови для розвитку і поширення на *яблуні борошнистої роси* і *парші*.

В разі прохолодної дощової погоди під час цвітіння садів, можливий значний розвиток та поширення **моніліального опіку**.

Масовому поширенню інфекції **кокомікозу, клястероспоріозу, кучерявості листків персика, полістигмозу сливи** сприятиме прохолодна погода, при випаданні значної кількості опадів.

Відразу після закінчення цвітіння (коли опаде 75% пелюсток) зерняткові сади проти комплексу шкідливих організмів, плодові насадження обприскують дозволеними препаратами згідно «Переліку пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні».

Обов'язково потрібно попереджати про час і місце обробки голів сільських і селищних рад, ОТГ та пасічників, пасіки яких знаходяться на відстані до 10 кілометрів від оброблюваних площ. При цьому повідомляється дата обробки, назва препарату, ступінь і строк дії токсичності препарату.

При роботі з засобами захисту рослин слід суворо дотримуватись регламентів застосування, державних санітарних правил та правил техніки безпеки.

**В.о. начальника Управління
фітосанітарної безпеки**

Людмила БЕЗМЕНСЬКА